

Національна академія наук України
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ЦЕНТР ІНДУСТРІАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ РОЗВИТКУ

Презентація до звіту

з фундаментальної науково-дослідної роботи

«ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗПІЗНАВАННЯ ПАТОЛОГІЧНИХ ПРОЦЕСІВ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ»

(період виконання 2018-2020 рр.)

Керівник: д.е.н., проф. Іванов Ю. Б.

Харків, 2020

Мета дослідження –

розробка теоретико-методологічного забезпечення побудови системи раннього розпізнавання і попередження патологічних процесів в економіці України.

Об'єкт дослідження – процеси зародження і перебігу патологічних кризових процесів в реальному секторі економіки країни.

Найважливіші результати дослідження та їх новизна:

- обґрунтовано концепцію зародження і розвитку патологічних кризових процесів в реальному секторі економіки країни;
- уточнено сутність понять, що характеризують процеси зародження та розвитку патологічних процесів в економіці країни;
- удосконалено класифікацію кризових процесів в економіці за такими ознаками, як масштабність, роль у національній економіці та соціально-функціональна приналежність;
- розроблено структурно-логічну модель розпізнавання патологічних кризових процесів в реальному секторі економіки країни;
- розроблено методичний підхід до ідентифікації провідних видів економічної діяльності в економіці України і внутрішніх і зовнішніх факторів, що впливають на її динаміку;
- розроблено теоретико-методологічні рекомендації щодо формування можливих сценаріїв перебігу патологічних процесів і розвитку кризових явищ в економіці України і вибору доцільних заходів з їх попередження;
- на основі розробленої імітаційної моделі проведено аналіз різних сценаріїв розвитку кризових процесів в основних видах економічної діяльності реального сектора економіки з метою визначення найбільш чутливих до кризоутворюючих шоків і диспропорцій показників і виявлення перспективних сценаріїв компенсації кризових процесів у видах економічної діяльності України.

Зміст роботи

РОЗДІЛ 1. АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В 2003-2017 РР.

- 1.1. Періодизація економічного зростання країни в 2003-2017 рр.
- 1.2. Аналіз впливу ринкових факторів на розвиток економіки України в 2003-2017 рр.
- 1.3. Аналіз впливу зовнішньоекономічних факторів на розвиток економіки України в 2003-2017 рр.

РОЗДІЛ 2. ПРОБЛЕМИ РАНЬОГО РОЗПІЗНАВАННЯ КРИЗОВИХ ПРОЦЕСІВ У РЕАЛЬНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ І ТЕОРЕТИКО- МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ЇХ ДОСЛІДЖЕННЯ

- 2.1. Проблема практики раннього розпізнавання кризових процесів у реальному секторі економіки країн світу й України.
- 2.2. Генезис теорій кризового розвитку економіки.
- 2.3. Теоретичні положення з дослідження проблеми раннього розпізнавання кризових процесів у реальному секторі економіки країни

РОЗДІЛ 3. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАРОДЖЕННЯ І РОЗВИТКУ ПАТОЛОГІЧНИХ КРИЗОВИХ ПРОЦЕСІВ У РЕАЛЬНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ КРАЇНИ

- 3.1. Сутність поняття «криза» і класифікація її видів.
- 3.2. Сутність понять «дисбаланси» і «диспропорції» в економіці і класифікація їх видів.
- 3.3. Формування бульбашок в реальному секторі економіки, їх класифікація та ідентифікація.
- 3.4. Концепція зародження і розвитку патологічних кризових процесів в реальному секторі економіки країни

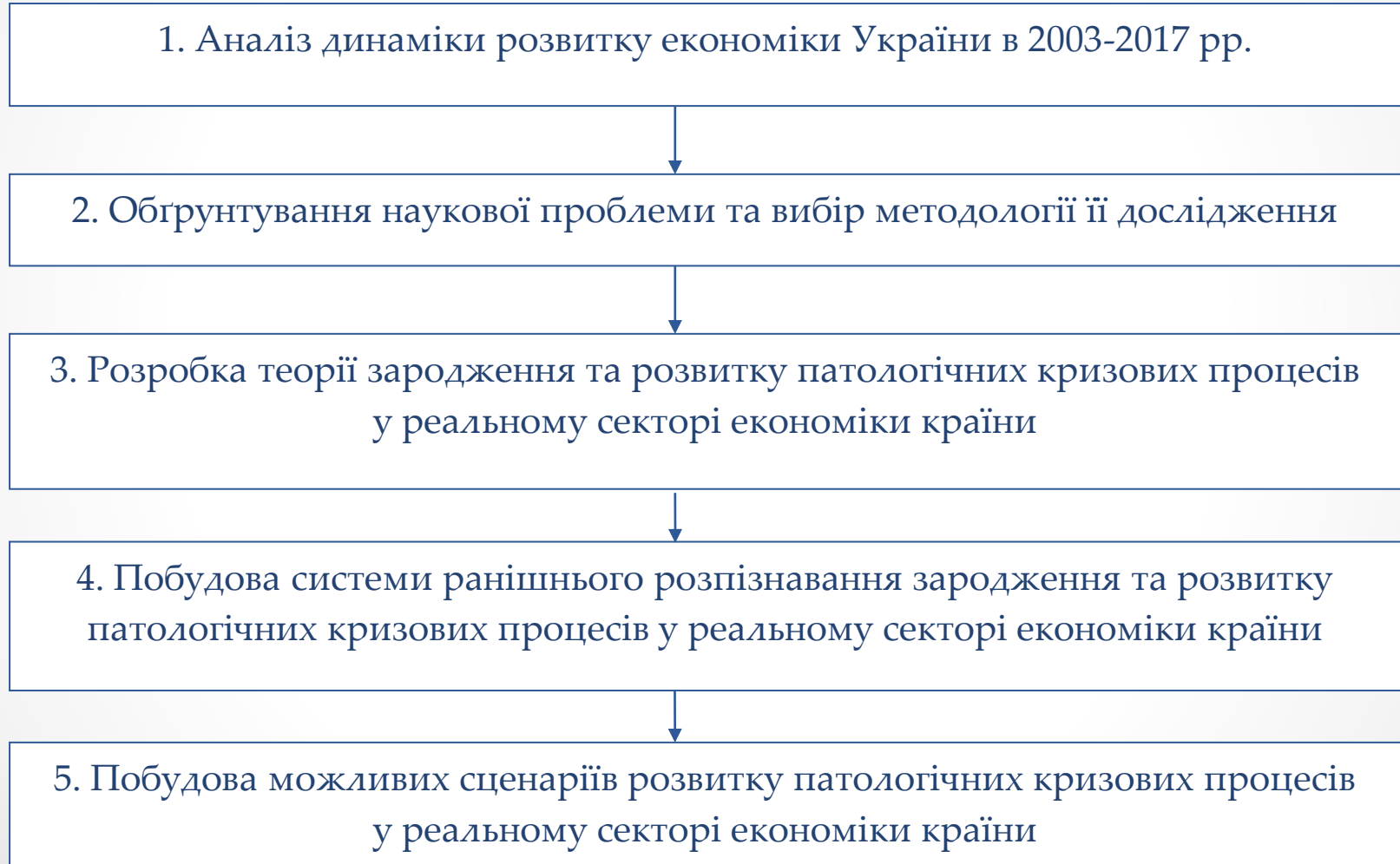
РОЗДІЛ 4. ТЕОРЕТИКО- МЕТОДОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РАНЬОГО РОЗПІЗНАВАННЯ ЗАРОДЖЕННЯ ПАТОЛОГІЧНИХ ПРОЦЕСІВ В СЕКТОРАХ ЕКОНОМІКИ КРАЇНИ

- 4.1. Порівняльний аналіз існуючих підходів до раннього розпізнавання кризових процесів в економіці.
- 4.2. Методичний підхід до побудови системи раннього розпізнавання зародження і розвитку патологічних кризових процесів у реальному секторі економіки країни.
- 4.3. Розпізнавання патологічних кризових процесів у реальному секторі економіки України в 2003-2018 рр.

РОЗДІЛ 5. ТЕОРЕТИКО- МЕТОДОЛОГІЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ФОРМУВАННЯ МОЖЛИВИХ СЦЕНАРІЇВ ПЕРЕБІГУ ПАТОЛОГІЧНИХ ПРОЦЕСІВ І РОЗВИТКУ КРИЗОВИХ ЯВИЩ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

- 5.1. Теоретичні підходи до імітаційного моделювання кризових процесів в економіці України та країн світу.
- 5.2. Моделювання сценаріїв розвитку патологічних кризових процесів у реальному секторі економіки України.

Структурно-логічна схема наукового дослідження проблеми раннього розпізнавання патологічних і кризових процесів в економіці

Гіпотези концепції зародження і розвитку патологічних кризових процесів як базису ідентифікації хворих і здорових видів економічної діяльності реального сектора економіки країни

Гіпотеза 1. Види економічної діяльності реального сектора економіки залежно від їх стану і розвитку поділяються на хворі й здорові.

Гіпотеза 2. Види економічної діяльності реального сектора економіки розвиваються згідно зі стадіями їх життєвого циклу, однією з яких є криза.

Гіпотеза 3. В основі визначення стадій життєвого циклу видів економічної діяльності реального сектора економіки лежить зародження і розвиток в ньому патологічних процесів.

Гіпотеза 4. Патологічні процеси у хворих видах економічної діяльності реального сектора економіки включають у себе: утворення дисбалансів, формування диспропорцій і надування пузирів.

Гіпотеза 5. Патологічні процеси у хворих видах економічної діяльності реального сектора економіки розвиваються в такій послідовності: дисбаланси - диспропорції - пухирі.

Гіпотеза 6. В основі захворювання видах економічної діяльності реального сектора економіки лежить кризовий стан і розвиток одного з патологічних процесів або їх поєднання.

Гіпотеза 7. В основі ідентифікації хворого або здорового виду економічної діяльності реального сектора економіки лежать порогові значення, що визначають зародження і розвиток патологічних процесів.

Основні поняття, що характеризують патологічні процеси в економіці

Патологічний процес визначається як виникнення криз, диспропорцій, дисбалансів і надування пузирів в різних видах економічної діяльності реального сектора економіки.

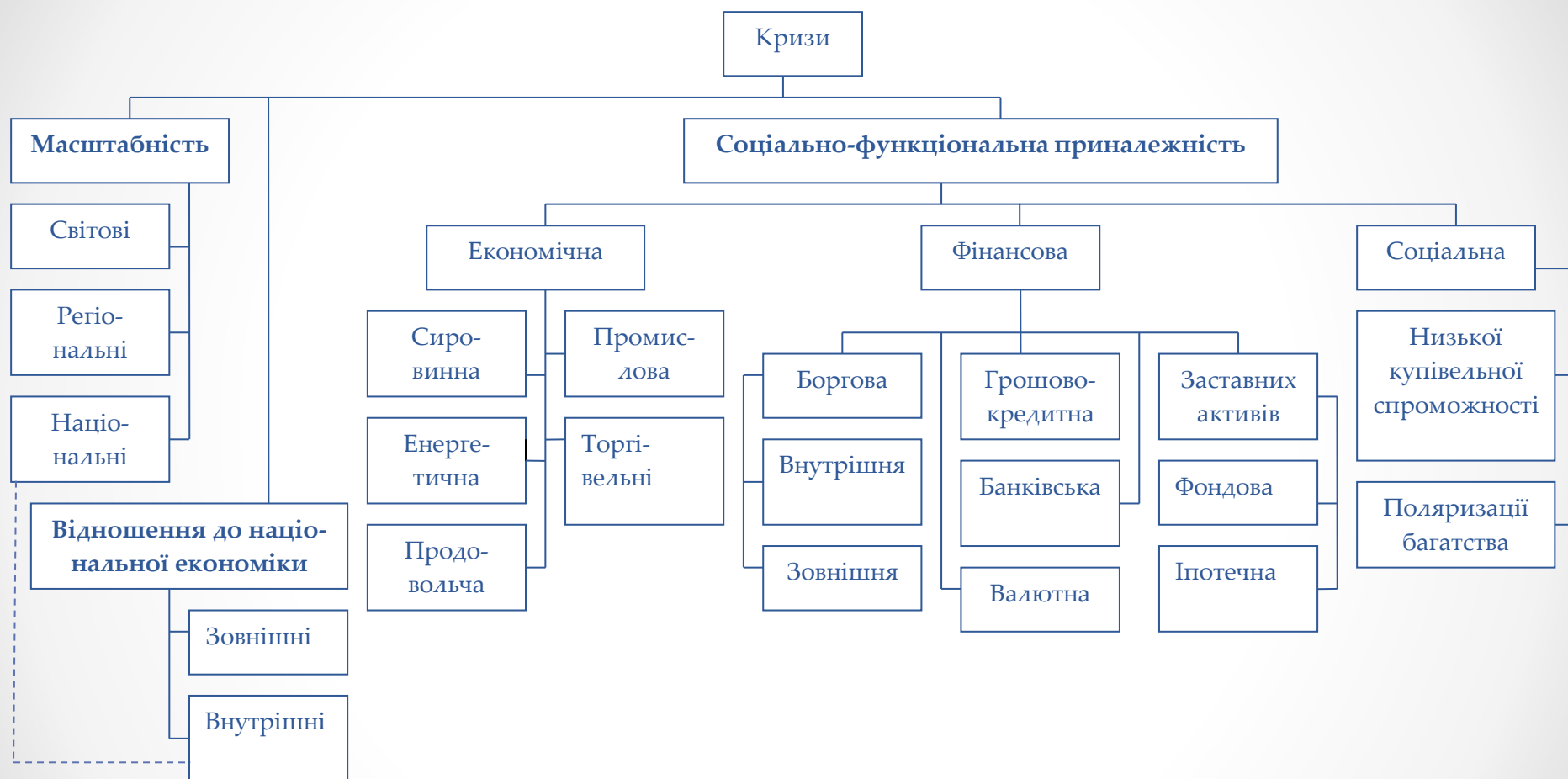
Криза - фаза розвитку системи, яка характеризує різкий перелом, що призводить до небезпечного і нестабільного стану її функціонування.

Диспропорція - порушення пропорцій у взаємозалежних економічних процесах: попиті та пропозиції, інвестиціях і джерелах їх покриття.

Дисбаланс - це наявність великих дефіцитів (профіцитів) у рахунках торгових чи інвестиційних операцій його провідних видів економічної діяльності.

Пузир визначається як істотне перевищення зростання цін на продукцію над збільшенням її фізичного обсягу при реалізації як всередині країни, так і на зовнішніх ринках в окремих видах економічної діяльності.

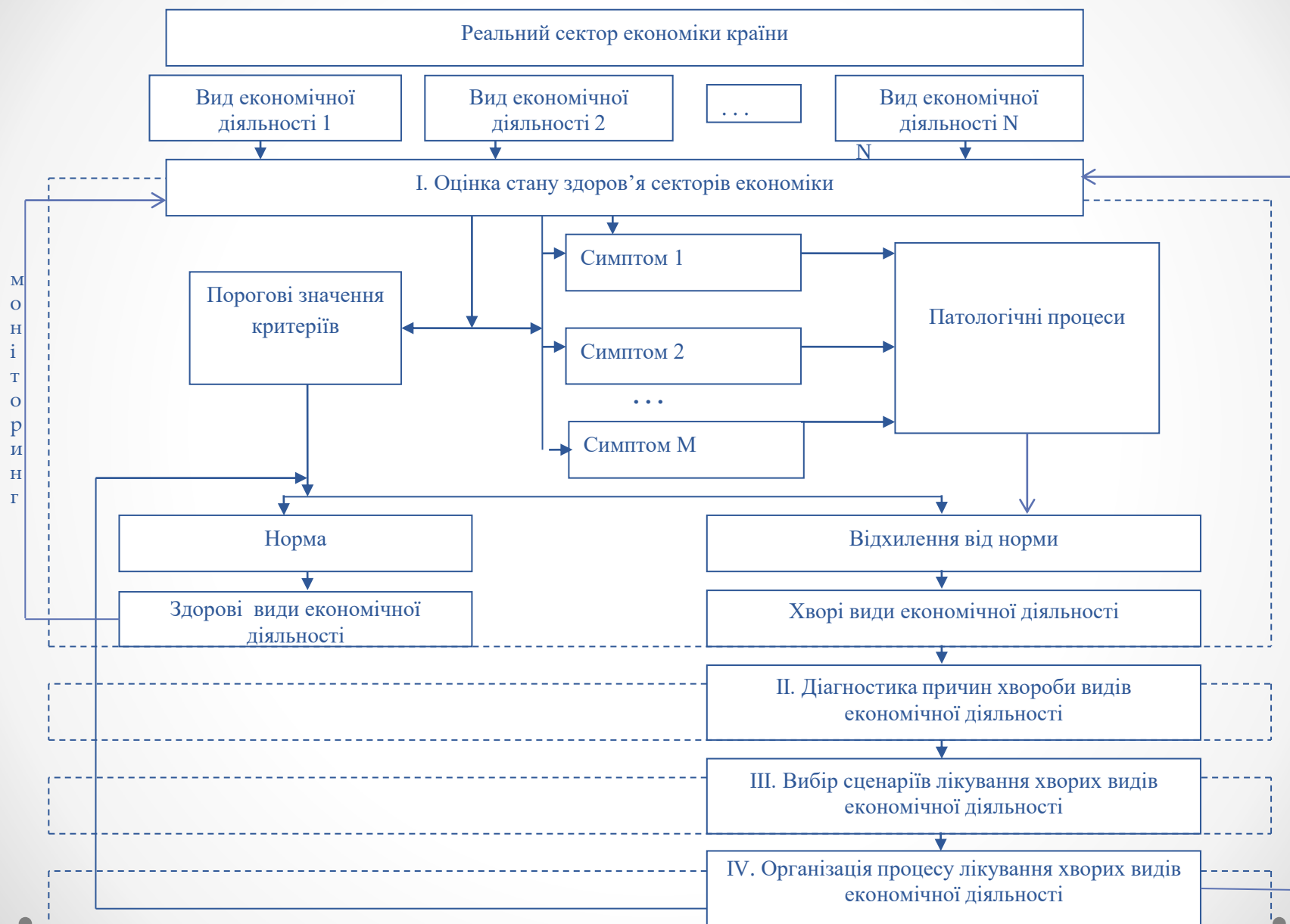
Класифікація кризових явищ в економіці

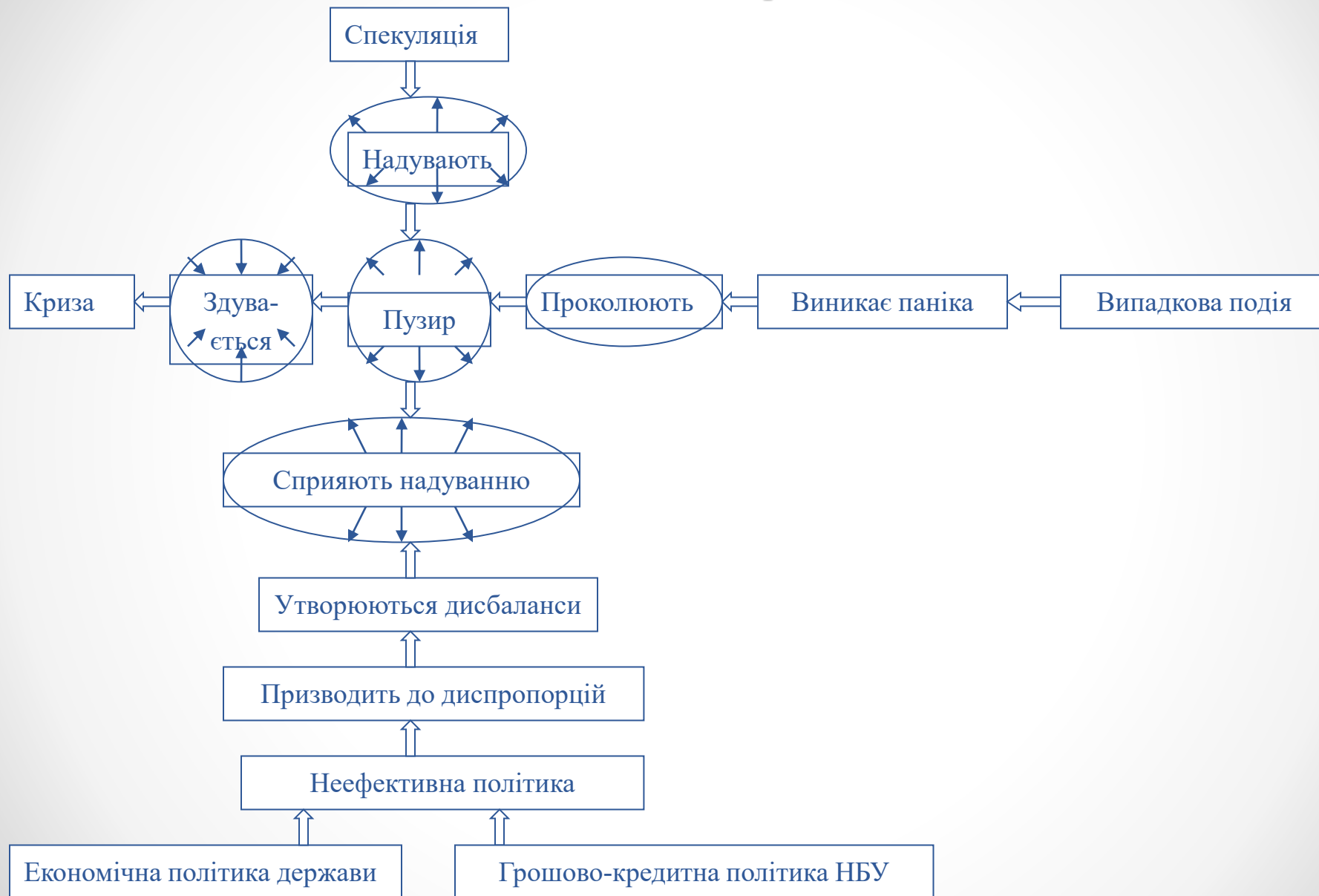
Класифікація пузирів в економіці

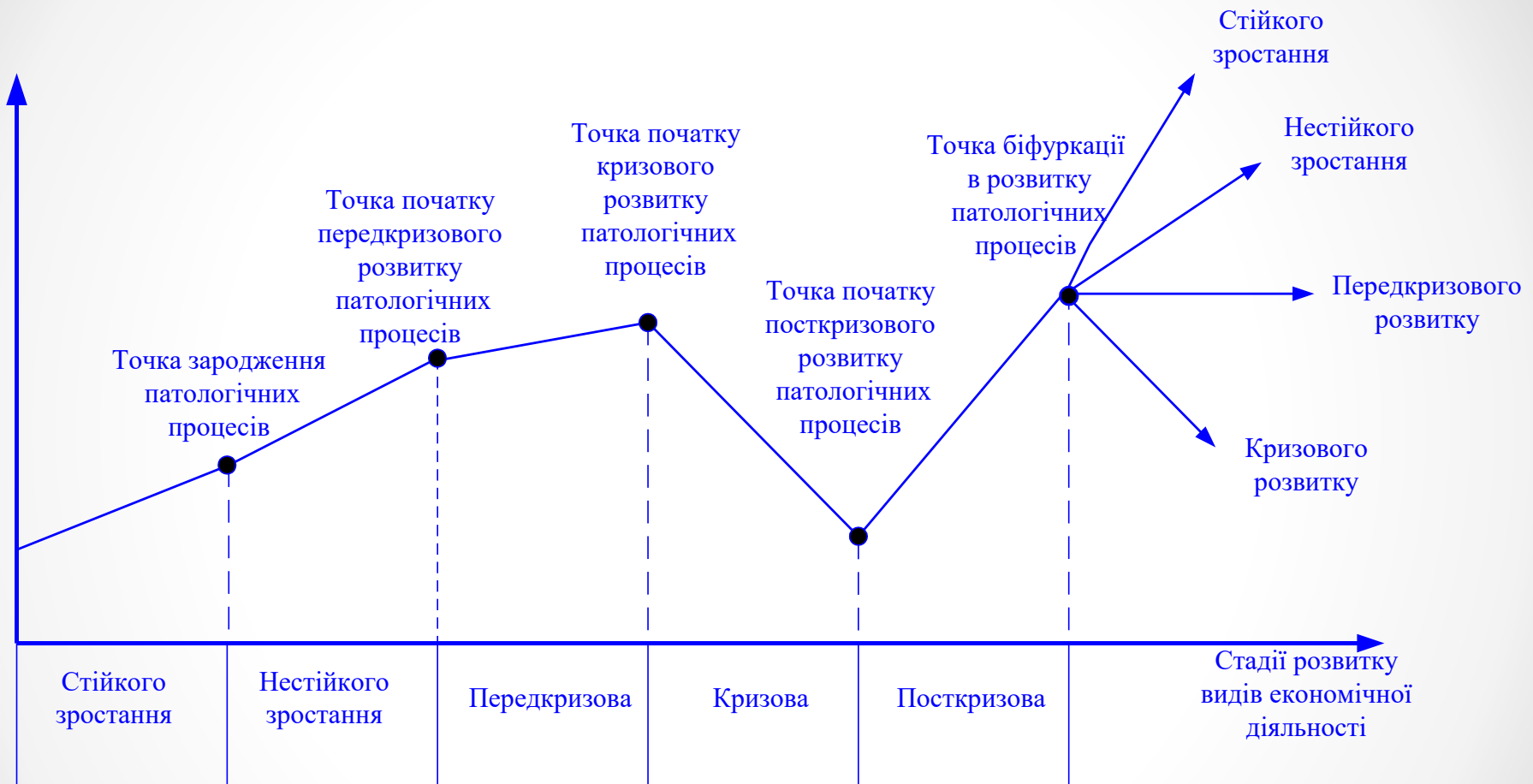
Структурно-логічна модель розпізнавання патологічних кризових процесів в реальному секторі економіки країни

Модель взаємозв'язку патологічних процесів у реальному секторі економіки країни

Модель життєвого циклу розвитку видів економічної діяльності реального сектора економіки країни під впливом патологічних процесів

Шкала для визначення стадії розвитку окремих видів економічної діяльності реального сектора економіки країни під впливом патологічних процесів

Індикатор	Стадія розвитку				
	Стійкого зростання (СР)	Нестійкого зростання (НР)		Передкризова (ПК)	Кризова (К)
1. Дисбаланси					
ДБ ₀ = V / B *100 %	> 100 %	70 % < ... < 100 %		< 70 %	
ДБ ₁ = (E-I) / V * 100 %	> -1,5%	-1,5% >... > -5%		< -5%	
ДБ ₂ = (ЧП-I _Н) / V * 100 %	> 25%	15% < ... < 25%		< 15%	
2. Диспропорції					
ДП ₁ = E / V * 100 %	< 15%	15% < ... < 50%		> 50%	
ДП ₂ = I / B * 100 %	< 10%	10% < ... < 30%		< 30%	
ДП ₃ = E ₁ / I ₁	> 1,0	0,7 < ... < 1,0		< 0,7	
ДП ₄ = I _Н / V * 100 %	> 20%	5% < ... < 20%		< 5%	
ДП ₅ = K / V * 100 %	< 10%	10% < ... < 30%		> 30%	
ДП ₆ = ЧП / K * 100 %	> 35%	15% < ... < 35%		< 15%	
3. Пузирі					
П ₁ = ΔE _В - ΔE _Н	-5% < Ст < 5% Практично не зростає або здувається (Ст)	5% < ... < 20% Повільно зростає (ПР) або -20% < ... < -5% повільно здувається (ПЗ)		> 20% Швидко зростає (ШР)	< -20% Лопасться (Л) або швидко здувається (ШЗ)
П ₂ = ΔI _В - ΔI _Н					
П ₃ = ΔV _В - ΔV _Н					
П ₄ = ΔK					
ΣП ₁ = ΣΔE _В - ΣΔE _Н	-20 % < 0 % Відсутній, помірне зменшення (↓)	0%< <100 % Помірний, повільне накопичення ↑	100% <...< 150 % Середній, накопичення (↑)	> 150 % Великий, швидке накопичення (↑↑)	< - 20 % Відсутній Швидке зменшення (↓↓)
ΣП ₂ = ΣΔI _В - ΣΔI _Н					
ΣП ₃ = ΣΔV _В - ΣΔV _Н					
ΣП ₄ = ΣΔK					
ΔV _Н – індекс фізичного обсягу виробництва	> 5%	1% < ... < 5%		0 < ... < 1%	< 0

Теоретико-методологічне забезпечення раннього розпізнавання зародження і розвитку патологічних кризових процесів у реальному секторі економіки країни

Етап і його призначення	Послідовність дій	Інструментарій
I. Моніторинг (розпізнавання зародження патологічних процесів та оцінка стану здоров'я виду економічної діяльності)	I. Оцінка стану здоров'я виду економічної діяльності	Методи аналізу статистичних даних
	1.1. Розрахунок індикаторів-сигналів	Оціночна шкала
	1.2. Порівняння індикаторів-сигналів з їх граничними значеннями	Статична сигнальна панель
	1.3. Розпізнавання патологічних процесів та ідентифікація стадії їх розвитку	Динамічна сигнальна панель
	1.4. Аналіз динаміки розвитку патологічних процесів	Методи аналізу статистичних даних
II. Аналіз (Діагностика взаємозв'язку і причин формування та розвитку патологічних процесів в окремих видах економічної діяльності)	1.5. Оцінка стану здоров'я виду економічної діяльності	Оціночна шкала
	II. Діагностика причин хвороби виду економічної діяльності	Методи аналізу статистичних даних
	2.1. Діагностика стану і розвитку патологічних процесів	Структурно-логічна модель
	2.2. Визначення взаємозв'язку патологічних процесів	Когнітивна модель
	2.3. Виявлення причин формування та розвитку патологічних процесів	Причинно-логічний аналіз

Динамічна сигнальна панель індикаторів раннього розпізнавання патологічних процесів у сільському господарстві України

Індикатори	Роки															
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Дисбаланси, диспропорції																
$\Delta B_0 = V/B$	98,7	105,6	105,1	105,2	102,4	112,8	118,4	108,5	110,5	124,4	118,1	126,1	130,8	129,8	132,6	129,0
	НР	СР	СР	СР	СР	СР	СР	СР	СР	СР	СР	СР	СР	СР	СР	УР
$\Delta B_1 = (E-I)/V$	-1,4	5,3	4,8	5,0	2,4	11,4	15,5	7,9	9,5	19,6	15,3	20,7	23,6	23,0	24,6	22,5
	СР	СР	СР	СР	СР	СР	СР	СР	СР	СР	СР	СР	СР	СР	СР	УР
$\Delta \Pi_1 = E/V$	5,7	8,9	8,5	9,1	6,7	16,3	21,8	14,1	14,9	28,6	23,9	29,1	29,0	29,1	30,3	27,9
	СР	СР	СР	СР	СР	НР	НР	СР	СР	НР	НР	НР	НР	НР	НР	НР
$\Delta \Pi_2 = I/B$	7,0	3,8	3,9	4,3	4,4	5,6	7,3	6,7	6,0	11,3	10,2	10,6	7,1	7,9	7,6	6,9
	СР	СР	СР	СР	СР	СР	СР	СР	СР	НР	НР	НР	СР	СР	СР	УР
$\Delta \Pi_3 = E_1/I_1$	78,0	36,3	27,0	30,6	47,8	30,6	18,5	22,1	27,0	14,9	12,7	11,8	10,9	11,3	12,4	14,0
	НР	ПК	ПК	ПК	ПК	ПК	ПК	ПК	ПК	ПК	ПК	ПК	ПК	ПК	ПК	ПК
$\Delta B_2 = (\text{ЧП-} I_H) / V$	-1,9	-0,7	-1,3	-4,3	-1,5	-6,2	-1,0	2,5	2,8	2,7	-1,3	0,7	11,3	5,4	0,6	0,5
	ПК	ПК	ПК	ПК	ПК	ПК	ПК	ПК	ПК	ПК	ПК	ПК	ПК	ПК	ПК	ПК
$\Delta \Pi_4 = I_H/V$	3,0	3,7	4,9	6,9	7,6	9,4	5,1	5,2	5,7	7,2	6,0	4,9	4,7	6,8	7,7	6,6
	ПК	ПК	ПК	НР	НР	НР	НР	НР	НР	НР	НР	ПК	ПК	НР	НР	НР
$\Delta \Pi_5 = K/V$	6,4	5,6	8,1	11,2	13,1	16,1	14,2	11,8	11,5	13,6	13,8	14,5	7,6	7,4	7,1	6,8
	СР	СР	СР	НР	НР	НР	НР	НР	НР	НР	НР	НР	СР	СР	СР	УР
$\Delta \Pi_6 = \text{ЧП}/K$	16,9	53,0	45,2	22,9	46,7	20,1	29,1	64,7	73,4	72,7	34,4	38,8	212,4	163,6	115,3	104,9
	НР	СР	СР	НР	СР	НР	НР	СР	СР	СР	НР	СР	СР	СР	СР	УР

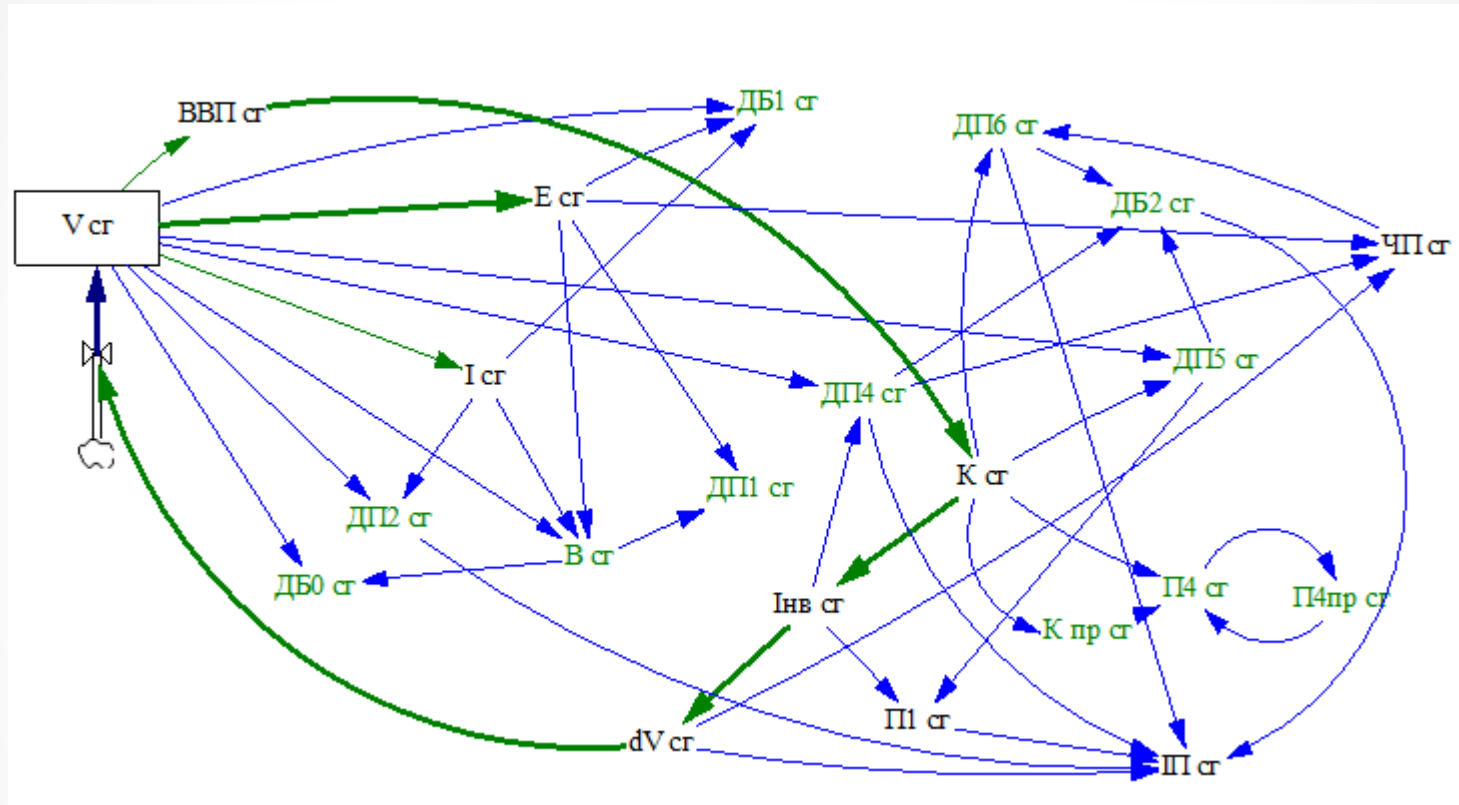
Динамічна сигнальна панель індикаторів раннього розпізнавання патологічних процесів у сільському господарстві України (продовження)

Індикатори	Роки															
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Пузирі																
$\Pi_1 = \Delta E_B - \Delta E_H$		-17,1	-7,7	21,2	38,1	15,5	-61,9	21,2	37,1	-25,3	-8,6	-17,0	-20,1	-4,9	9,7	9,0
		ПЗ	ПЗ	ШР	ШР	ПР	Л (ШЗ)	ШР	ШР	Л (ШЗ)	ПЗ	ПЗ	Л (ШЗ)	СТ	ПР	ПР
$\Sigma \Pi_1 = \Sigma \Delta E_B - \Sigma \Delta E_H$		-17,1	-38,7	11,9	105,6	360,7	85,9	192,8	394,5	593,0	516,5	393,6	184,8	139,7	253,6	364,2
		↓	↓↓	↓	↑	↑↑	↓	↑↑	↑↑	↑↑	↑↑	↑↑	↑↑	↑	↑↑	↑↑
$\Pi_2 = \Delta I_B - \Delta I_H$		27,3	26,1	9,7	14,1	66,5	-1,8	16,0	11,7	45,4	8,0	-7,6	-7,4	-10,3	-0,3	-3,7
		ШР	ШР	ПР	ПР	ШР	СТ	ПР	ПР	ШР	ПР	ПЗ	ПЗ	ПЗ	СТ	СТ
$\Sigma \Pi_2 = \Sigma \Delta I_B - \Sigma \Delta I_H$		27,3	40,3	54,1	73,9	150,2	128,7	165,1	196,0	258,9	277,6	222,4	134,1	145,0	152,1	166,4
		↓	↓	↓	↓	↑↑	↑	↑↑	↑↑	↑↑	↑↑	↑↑	↑	↑	↑↑	↑↑
$\Pi_3 = \Delta V_B - \Delta V_H$		-14,0	8,0	-0,1	44,5	-6,8	8,2	31,4	-6,6	10,7	-16,5	22,1	59,3	2,7	13,7	1,1
		ПЗ	ПР	СТ	ШР	ПЗ	ПР	ШР	ПЗ	ПР	ПЗ	ШР	ШР	СТ	ПР	СТ
$\Sigma \Pi_3 = \Sigma \Delta V_B - \Sigma \Delta V_H$		-14,0	-5,6	-5,8	46,6	43,6	57,4	116,1	123,3	148,5	119,4	186,1	391,1	430,8	504,5	553,4
		↓	↓	↓	↓	↓	↓	↑	↑	↑	↑	↑↑	↑↑	↑↑	↑↑	↑↑
$\Pi_4 = \Delta K$		114,4	157,0	145,8	136,8	176,3	90,3	102,0	130,1	106,7	118,2	127,1	87,5	114,4	107,8	113,3
		ШР	ШР	ШР	ШР	ШР	ШР	ШР	ШР	ШР	ШР	ШР	ШР	ШР	ШР	ШР
$\Sigma \Pi_4 = \Sigma \Delta K$		114,4	179,6	261,8	358,3	631,7	570,6	582,0	756,9	807,8	954,5	1213,2	1061,7	1214,1	1309,0	1483,8
		↑	↑↑	↑↑	↑↑	↑↑	↑↑	↑↑	↑↑	↑↑	↑↑	↑↑	↑↑	↑↑	↑↑	↑↑
$\Delta V_H = \Pi\Pi\Pi$	89	119,7	100,1	102,5	93,5	117,1	98,2	98,6	120,2	96,1	113,6	102,2	102,2	95,2	106,3	97,8
	К	СР	ПК	НР	К	СР	К	К	СР	К	СР	НР	НР	К	СР	К

Примітка. Для накопичених пузирів використано такі позначення: ↓ ↓ – швидке зменшення (здуття); ↓ – повільне зменшення; ↓ ↑ – повільне накопичення; ↑ – середнє накопичення; ↑ ↑ – швидке накопичення.

Аналогічні панелі побудовані для розпізнавання патологічних процесів у виробництві хімічних речовин та хімічної продукції; харчовій промисловості; машинобудуванні; металургійному виробництві; виробництві коксу та продукції нафтоперероблення; видобуванні енергетичних корисних копалин (вуглеводнів); видобуванні неенергетичних корисних копалин України.

Діаграма потоків та причинно-наслідкових зв'язків імітаційної моделі для моделювання сценаріїв розвитку сільського господарства України

Аналогічні діаграми були побудовані для моделювання сценаріїв розвитку виробництва хімічної промисловості; харчової промисловості та машинобудування України.

Сценарії розвитку патологічних процесів у сільському господарстві України

Показники	Сценарії				
	СГ4: збільшення інвестицій та кредитування	СГ3: збільшення інвестицій на 8 % щорічно	СГ2: збільшення інвестицій на 5 % щорічно	СГ1: збільшення кредитування	базовий
1	2	3	4	5	6
Випуск	2184842,3	2162053,8	2140500,5	2143495,0	2099112,5
$D_{баз}$	104,1	103,0	102,0	102,1	
ВВП	829930,8	821303,1	813143,0	814276,7	797473,5
$D_{баз}$	104,1	103,0	102,0	102,1	
ІІІ сг	460,2	382,2	322,8	324,1	270,7
$D_{баз}$	189,5	111,6	52,1	53,5	
Інвестиції	263712,0	219807,5	188347,5	191753,9	136856,1
$D_{баз}$	126855,9	82951,4	51491,5	54897,8	
Експорт	670973,3	663719,8	656859,3	657812,5	643685,5
$D_{баз}$	104,2	103,1	102,0	102,2	
Імпорт	124851,5	123563,9	122346,2	122515,4	120007,8
$D_{баз}$	104,0	103,0	101,9	102,1	
ДБ0	133,3	133,3	133,3	133,3	133,2
зона	СР	СР	СР	СР	СР
$D_{баз}$	0,1	0,1	0,0	0,0	
ДБ1	25,0	25,0	25,0	25,0	24,9
зона	СР	СР	СР	СР	СР
$D_{баз}$	0,0	0,0	0,0	0,0	
ДП1	40,9	40,9	40,9	40,9	40,9
зона	НР	НР	НР	НР	НР
$D_{баз}$	0,1	0,1	0,0	0,0	

Сценарії розвитку патологічних процесів у сільському господарстві України (продовження)

1	2	3	4	5	6
ДП2	5,7	5,7	5,7	5,7	5,7
зона	СР	СР	СР	СР	СР
D _{баз}	0,0	0,0	0,0	0,0	
ДБ2	-4,5	-2,5	-1,0	-1,2	1,4
зона	ПК	ПК	ПК	ПК	ПК
D _{баз}	-5,9	-3,9	-2,4	-2,6	
ДП4	12,1	10,2	8,8	8,9	6,5
зона	НР	НР	НР	НР	НР
D _{баз}	5,6	3,6	2,3	2,4	
ДП5	9,4	6,9	6,9	9,4	7,0
зона	СР	СР	СР	СР	СР
D _{баз}	2,4	0,0	0,0	2,4	
ДП6	80,4	110,5	111,8	82,7	113,7
зона	СР	СР	СР	СР	СР
D _{баз}	-33,3	-3,2	-1,9	-31,0	
П4	4485,4	3290,3	3259,9	4406,6	3201,5
зона	↑↑	↑↑	↑↑	↑↑	↑↑
D _{баз}	1283,8	88,8	58,4	1205,1	
Сума рангів	31	32	39	38	
РАНГ	1 (пріоритетний)	2	4	3	

D_{баз} – відхилення від базового сценарію на кінець періоду моделювання

Результати оцінки впливу пріоритетних сценаріїв розвитку окремих галузей на економіку України у цілому, прогноз на 2023 р.

Сценарії	Сумарний випуск	Сумарний ВВП
Звітні дані 2018 р.	8 900 151	3 560 596
Сільське господарство, СГ4: збільшення інвестицій та кредитування	12 191 921	5 131 828
Приріст, %	37,0	44,1
Харчова промисловість, Х4: збільшення інвестицій та експорту	12 349 026	5 188 015
Приріст, %	38,8	45,7
Хімічна промисловість, ХМ4: комбінований - розширення експорту та збільшення інвестицій з одночасним зниженням залежності від імпорту	12 127 037	5 105 333
Приріст, %	36,3	43,4
Машинобудування, М4: збільшення інвестицій у розвиток експорту та інтенсивне імпортозаміщення	12 385 686	5 202 519
Приріст, %	39,2	46,1
Комбінований	12 753 552	5 338 413
Приріст, %	43,3	49,9

Основні висновки

1. У процесі розвитку економіки будь-якої країни світу важливим етапом є розпізнавання патологічних процесів на ранній стадії їх зародження. Як показує досвід функціонування світової економіки та окремих країн, існуючі теорії циклічного розвитку економіки не дозволяють своєчасно розпізнати патологічні та кризові явища на ранніх стадіях. У роботі теоретично обґрунтовано й експериментально підтверджено концепцію зародження і розвитку патологічних і кризових процесів у реальному секторі економіки країни.

В її основі лежить новий напрям в економіці – патоекономіка, під якою розуміється розділ економіки, що вивчає закономірності зародження і розвитку патологічних процесів у різних секторах економіки. Основним предметом дослідження патоекономіки є патологічні процеси, що протікають в різних видах економічної діяльності.

2. Структурно-логічна модель розпізнавання патологічних кризових процесів у видах економічної діяльності реального сектора економіки країни включає в себе такі етапи: 1 – оцінка стану здоров'я видів економічної діяльності реального сектору економіки; 2 – діагностика причин хвороби видів економічної діяльності реального сектору економіки; 3 – вибір сценаріїв лікування хворих видів економічної діяльності реального сектору економіки; 4 – організація процесу лікування хворих видів економічної діяльності реального сектору економіки.

3. Розроблена концепція зародження і розвитку патологічних і кризових процесів у реальному секторі економіки країни дозволяє виявляти на ранніх стадіях, а отже і попереджати та управляти кризовими явищами, що реалізовано на прикладі базових видів діяльності реального сектору економіки України.

Основні висновки (продовження)

4. Ретроспективний аналіз економічного розвитку України дозволив ідентифікувати його основну характеристику - надзвичайно неусталену динаміку, що зумовлена як впливом зовнішніх факторів, так і внутрішніми чинниками. Протягом 2003 – 2018 рр. в економіці України спостерігалася тенденція нестійкого розвитку, в якій можна виділити чотири періоди: 2003 – 2007 рр. – відносно високого зростання ВВП; 2008 – 2009 рр. – катастрофічного спаду ВВП; 2010 – 2013 рр. – повільного відновлення ВВП із переходом до кінця аналізованого періоду до стагнації; 2014 – 2018 рр. – значного спаду та повільного відновлення ВВП. Доведено, що найбільш кризовим періодом для всіх розглянутих видів економічної діяльності були 2008–2009 рр. У цей час найбільший спад виробництва спостерігався в машинобудуванні – 55,3%; металургійному виробництві – 64,3%; хімічній та нафтохімічній промисловості – 70,4% і видобутку неенергетичних корисних копалин – 74,6%. Перевищити докризовий рівень виробництва в післякризові роки вдалося тільки в сільському господарстві; практично відновилося до 2011 р. виробництво у видобутку вуглеводнів, хімічної та нафтохімічної промисловості (99,3 і 98,6 % рівня докризового 2007 р. відповідно).

5. Для подолання дисбалансів та попередження розвитку патологічних процесів у реальному секторі економіки України найбільш прийнятним є реалізація комбінованого сценарію, який включає в себе чотири пріоритетні сценарії розвитку базових видів діяльності реального сектору економіки України: інвестування і кредитування у сільському господарстві; збільшення інвестицій та експорту у харчовій промисловості; збільшення інвестицій у розвиток експорту та інтенсивне імпортозаміщення у машинобудуванні. Пріоритетним є також розвиток виробництв, які спроможні замінити на внутрішньому ринку імпорт хімічної продукції. Найбільша увага має приділятися саме розвитку машинобудування, що стимулює розвиток усіх галузей національної економіки.

Впровадження та публікація результатів науково-дослідної роботи

№ п/п	Вид та назва документу	Куди подається	Вихідний номер та дата відправлення	Відгук одержувача
1.	Доповідна записка «Концептуальні положення виникнення і розвитку патологічних процесів як передумови порушення сталості та виникнення кризових явищ в секторах економіки України»	Виконавчий комітет Харківської міської ради Харківської області	№ 03/89 від 17.12.2018 р.	Довідка про використання у діяльності №08-08/5114/5-18 від 19.12.2018 р.
2.	Аналітичні матеріали «Теоретичні положення з дослідження проблем раннього розпізнавання кризових процесів у реальному секторі економіки країни та методичний підхід до побудови системи раннього розпізнавання зародження і розвитку патологічних процесів у реальному секторі економіки»	Об'єднання промисловців і підприємців Харківської області – Регіонального відділення всеукраїнської громадської організації «Український союз промисловців і підприємців»	№ 03/114 від 08.11.2019 р.	Довідка про впровадження результатів № 248/1/2 від 11.11.2019 р.
3.	Доповідна записка «Методичні положення до прогнозування розвитку патологічних процесів в секторах економіки на основі сценарно-імітаційного підходу»	Виконавчий комітет Харківської міської ради Харківської області	№ 03/68 від 30.10.2020 р.	Довідка про використання результатів №08-08/7912/7-14 від 02.11.2020 р.
4.	Доповідна записка Теоретичний положення і методичний підхід до визначення стадій життєвого циклу розвитку секторів економіки	Міністерство освіти і науки України	№ 03/84 від 09.12.2020 р.	Довідка про використання результатів №1-11-8976 від 11.12.20

За результатами НДР опубліковано 51 наукова праця, у тому числі 9 статей у виданнях Scopus/Web of Science.